dr hab. Krzysztof Gładkowski, prof. UWM Olsztyn,
Instytut Nauk Politycznych
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski
w Olsztynie

dnia 22 czerwca 2023 r.

Opinia nt. rozprawy doktorskiej mgra Piotra Bilińskiego

pt. *Adaptacja społeczności mazurskiej do nowej sytuacji społeczno-politycznej po 1945 roku na ziemi szczycieńskiej*, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Wydział Nauk Społecznych, Olsztyn 2023, ss. 316.

Magister Piotr Biliński jest absolwentem: Wyższej Szkoły Ekonomiczno-Humanistycznej w Skierniewicach, którą ukończył w 2008 roku, uzyskując tytuł zawodowy licencjata (w zakresie: pedagogiki – pedagogika opiekuńczo-wychowawcza z profilaktyką uzależnień); Wydziału Nauk Społecznych, Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (Instytut Nauk Politycznych, specjalizacja: rozwiązywanie konfliktów politycznych i społecznych), który ukończył uzyskując w 2010 roku tytuł zawodowy magistra; studiów trzeciego stopnia (niestacjonarne) – dyscyplina naukowa: nauki o polityce, które rozpoczął w 2011 roku na tymże Wydziale i ukończył w roku 2014.

Ponadto mgr P. Biliński ukończył studia podyplomowe: w Wyższej Szkole im Józefa Rusieckiego w Olsztynie (2010) – Wychowanie fizyczne; w Wyższej Szkole Nauk Pedagogicznych w Warszawie (2020) – Oligofrenopedagogika; w Wyższej Szkole Nauk Pedagogicznych w Warszawie (2023) – Edukacja i terapia osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu.

Doktorant pracuje aktualnie w Szkole Podstawowej z Oddziałami Integracyjnymi nr 2 im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Szczytnie. Jest on żołnierzem Wojsk Obrony Terytorialnej.

Magister Piotr Biliński podjął jako problem badawczy, którego wyniki zaprezentował w przedłożonej pracy doktorskiej, który współcześnie dotyka wiele lokalnych społeczności na świecie dotkniętych procesem, który w antropologii społecznej i kulturowej określany jest jako etnocyd. W województwie warmińsko-mazurskim taką społecznością są Mazurzy. Doktorant jako *case study* wybrał Mazurów zamieszkujących powiat szczycieński. Wybór tego powiatu przez Doktoranta nie był przypadkowy, gdyż zamieszkuje w nim (mógł wykorzystać swoje wieloletnie obserwacje, które weryfikował badaniami empirycznymi). W okresie bezpośrednio

po wojnie powiat szczycieński należał do powiatów, w których ludność mazurska zamieszkiwała w izolowanych i zwartych skupiskach.

Chcąc zweryfikować tezy sformułowane przed laty, przez najwybitniejszego znawcę problematyki mazurskiej w Polsce, Andrzeja Saksona, Doktorant sformułował w sposób opisowy hipotezę badawczą: „Wyniki badań A. Saksona przyniosły ważne tezy odnośnie do przemian zachodzących w społeczności Mazurów. Konstatacje poznańskiego socjologa autor niniejszej dysertacji poddał weryfikacji, gdyż swoje tezy prof. Sakson sformułował przed ponad ćwierćwieczem. Do podstawowych należy m.in. teza, iż społeczność Mazurów dotknął proces dezintegracji. Potraktowano ją jako hipotezę badawczą, przyjmując, że proces ten trwa nieprzerwanie, a jego następstwem jest stale zmniejszająca się liczba Mazurów. Weryfikacja tej hipotezy następuje na teranie wymienionego powiatu. Badania, których wyniki zawiera ta praca, są zatem klasycznym studium przypadku (*case study*). W badaniach jakościowych zawężenie perspektywy jest tylko pozorne, gdyż pojedyncze przypadki mają swoją rozległą historię, a w wypadku osób – biografię nie tylko indywidualną, ale i grupową (rodzinną, rodową) czy społeczną" (s. 7). W związku z hipotezą o postępującej dezintegracji i o zanikaniu Mazurów, mgr P. Biliński sformułował następujące pytania badawcze: Jakie czynniki społeczno-polityczne wpływały na adaptację Mazurów? Jaką rolę odgrywał Kościół ewangelicki w życiu Mazurów? Jaka była polityka państwa polskiego po roku 1945 wobec mniejszości narodowej niemieckiej oraz grupy autochtonicznej Mazurów? Jaka jest tożsamość współczesnych Mazurów?

Czyniąc głównym przedmiotem badań adaptację Mazurów wspomnianego powiatu do zmienionej sytuacji społeczno-politycznej po 1945 roku, mgr P. Biliński przedstawił w pierwszej części pracy koncepcje teoretyczne badań nad zmianami społecznymi i kulturowymi celem uzyskania teoretycznych podstaw do analizy kształtowania się tożsamości mazurskiej oraz pojęć operacyjnych niezbędnych w wypadku społeczności, której fundament tożsamości stanowi tożsamość regionalna, która niejednoznacznie identyfikuje się narodowościowo.

W drugiej części Autor przedstawił czynniki i procesy kształtujące tożsamość Mazurów do roku 1945, poświęcając ponad czterdzieści stron na dyskurs kulturowohistoryczny (nieprzypadkowa pisownia łączna), wynikający z analizy procesów oddziałujących na świadomość i kulturę badanej społeczności, by w trzeciej i czwartej części dysertacji zająć się głównym problemem badawczym – adaptacją Mazurów do nowych warunków społeczno-politycznych po 1945 roku.

Rozdział trzeci jest opisem rezultatów studiów nad transformacją polityczną i procesami, jakie w związku z nią dokonały się w społeczności mazurskiej po II wojnie światowej.

Wreszcie w ostatniej, najwartościowszej części pracy (głównie z powodu prezentacji wypowiedzi Mazurów na temat ich doświadczeń powojennych, tożsamości mazurskiej itp.), mającej jednocześnie dramatyczną wymowę, bo przedstawione wyniki badań empirycznych jednoznacznie wykazały zanik tożsamości oraz samej społeczności mazurskiej na badanym terenie, Autor zreferował rezultat własnych badań terenowych.

Wypada zakończyć opinię parafrazą słów napisanych niegdyś przez Claude Lévi-Straussa: żyliśmy z tych, dla których nie zrobiliśmy niczego, by ich uratować.

Przedstawiona przez mgra Piotra Bilińskiego rozprawa z uwagi na podjęcie problemu badawczego, który miał zweryfikować tezy badawcze sprzed ćwierćwiecza oraz przeprowadzone badania empiryczne, które przyniosły najnowszą wiedzę o Mazurach na badanym terenie, pozwalają na uznanie, że opiniowana praca doktorska spełnia ustawowe wymogi stawiane rozprawom doktorskim z zakresu nauk o polityce i administracji.